

Regeringskansliet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss om promemorian - En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet

Er beteckning: U2024/0220

Sammanfattning

Länsstyrelsen ser positivt på att regeringen valt att göra en översyn och modernisering av regleringen inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap på skolområdet och bedömer att de föreslagna förändringarna generellt är väl avvägda. Länsstyrelsen har dock följande synpunkter på förslaget:

- Det föreslagna kravet på planläggning inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap i 12 § skollagen (2010:800) bör formuleras på ett sätt som möjliggör gemensamma planer för de skolverksamheter som vill samarbeta.
- Länsstyrelsen avstyrker den del av förslaget som handlar om att planen ska tas fram i enlighet med riktlinjer från länsstyrelsen i det län där skolan ligger.
- Utredningen av möjligheten till fjärr- och distansundervisning behöver kompletteras ur ett barnrätts- och funktionsrättsperspektiv.
- Utredningen bör även förtydliga asylsökande barns rättigheter i den nya författningsregleringen.

Generella synpunkter

Länsstyrelsen vill särskilt framhålla vikten av att enskilda huvudmän nu föreslås omfattas av regelverket och att barn och ungdomars rätt till utbildning stärks, även under störda förhållanden. Det är positivt att utredningen lyfter fram principen om barnets bästa som ett viktigt argument för de föreslagna förändringarna. Vi delar utgångspunkten om att det är viktigt för barn och elever att vistas i

förskola och skola, inte bara för deras lärande, utan också för att en lyckad skolgång påverkar deras hälsa och välbefinnande på kort och lång sikt. För att tillgodose behovet av kompetensförsörjning inom totalförsvaret är det också centralt att rätten till barnomsorg säkerställs för vårdnadshavare med uppgifter inom totalförsvaret. Behovet av barnomsorg i form av förskola och fritidshem är också särskilt viktigt för barn med funktionsnedsättning eller en svår social situation.

Länsstyrelsen ser också särskilt positivt på förslagen i kapitel 10.2.1 och 10.2.2 om att samtliga verksamheter på skolområdet ska fortsätta att bedrivas under höjd beredskap. Det är viktigt för elever i den anpassade grund- och gymnasieskolan att de får gå kvar i den verksamhet som de känner till. Länsstyrelsen vill också särskilt tillstyrka förslaget i kapitel 10.6.1 gällande bestämmelsen om att Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyret får besluta att verksamheten vid skolenheten ska läggas ned inte överförs till den nya förordningen. Det är positivt att verksamheten ska bedrivas även under höjd beredskap.

Synpunkter på krav om planer inför och vid höjd beredskap samt fredstida krissituationer

Plan för skolverksamheten inför och vid höjd beredskap samt inför och vid fredstida krissituationer

I kapitel 7.5.1 föreslår utredaren att bestämmelserna om att kommunala, regionala och statliga huvudmän ska ha en krisplan inte ska överföras till den nya förordningen. I stället ska en ny bestämmelse införas i skollagen om att samtliga skolverksamheter ska ha en plan för hur verksamheten ska fortsätta att bedrivas vid höjd beredskap. I kapitel 8.5 finns förslag om att planen över hur verksamheten ska fortsätta att bedrivas även ska avse fredstida krissituationer.

Länsstyrelsen delar utredarens bedömning om vikten av det förebyggande arbetet och att en plan måste finnas på plats innan den ska börja tillämpas. Det är positivt att kravet på planläggning avseende hur verksamheten ska fortsätta att bedrivas vid höjd beredskap och fredstida krissituationer nu föreslås omfatta samtliga skolverksamheter, även de som drivs av enskilda huvudmän.

Länsstyrelsen ställer sig dock tveksam till utredarens bedömning om att varje skolverksamhet måste upprätta en egen plan för att krisen ska kunna hanteras effektivt. Myndigheten menar att nivån för var planläggning sker mest effektivt kan variera och att lagstiftningen bör möjliggöra samarbete och gemensam planläggning för de skolverksamheter som vill. Enligt Länsstyrelsens bedömning kan det vid planläggning inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap finnas tydliga fördelar med att skolverksamheter inom samma kommun/region/koncern, eller motsvarande lämplig enhet, skapar gemensamma planeringsförutsättningar för att exempelvis kunna prioritera och fördela gemensamma resurser på ett effektivt sätt. Även kvaliteten på planerna bör gynnas av att arbetet utförs gemensamt av mer specialiserade beredskapsresurser än vad som är möjligt om det ska ske separat hos varje skolverksamhet. Det innehåll som är specifikt för varje skolverksamhet kan då läggas som bilagor till respektive skolverksamhets exemplar av den gemensamma planen.

Länsstyrelsen anser därför att kravet i den föreslagna 12 § skollagen (2010:800) ska formuleras som att samtliga skolverksamheter ska ha de planer för verksamheten som behövs inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, i stället för att samtliga skolverksamheter ska genomföra den planläggning som behövs inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Syftet med den föreslagna ändringen är att ändra fokus i kravställningen från *hur* till *vad* och därmed möjliggöra, för de skolverksamheter som vill, samarbete kring gemensamma planer inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Riktlinjer för framtagande av krisplaner bör tas fram på en central nivå

I kapitel 7.5.2 föreslår utredaren att krisplanen ska tas fram i enlighet med riktlinjer från Skolverket och länsstyrelsen i det län där skolan ligger. Länsstyrelsen delar utredarens bedömning om att det tidigare samrådskravet bör upphöra, men att det är lämpligt att Skolverket i egenskap av central förvaltningsmyndighet inom verksamheter på skolområdet och som beredskapsmyndighet står kvar som en myndighet som kan vara behjälplig med en krisplan. Syftet är, enligt utredaren, nå en så enhetlig reglering som möjligt och att planläggningen ska bli mer likvärdig. Mot den bakgrunden avstyrker Länsstyrelsen den del av förslaget som handlar om att planen ska tas fram i enlighet med riktlinjer från länsstyrelsen i det län där skolan ligger och förordar istället riktlinjer på central nivå.

Förutom Skolverket så har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap redan gjort ett visst arbete med stöd till skolverksamhetens krisplaner inom ramen för *Handbok för kommunal krisberedskap*¹. För närvarande pågår också ett arbete hos MSB med att utveckla handboken så att den även inkluderar perspektivet civilt försvar.²

Synpunkter utifrån ett barnrätts och funktionsrättsperspektiv

Behov för barn i en svår social situation och barn med funktionsnedsättning

Genom förslaget i kapitel 7.3.3 föreslår utredaren att det ska införas en ny bestämmelse som möjliggör undervisning genom både fjärr- och distansundervisning. Länsstyrelsen vill i sammanhanget belysa att föräldrarnas förutsättningar och förmåga att stötta ett barn hemma i en situation med fjärr- och distansundervisning varierar stort på grund av bland annat socioekonomiska faktorer, psykisk ohälsa och missbruk. För dessa barn och unga skulle fjärr- och distansundervisning öka utsattheten och minska möjligheten för vuxna i skolan att identifiera till exempel barn som utsätts för våld. I det fall fjärr- och distansundervisning bedrivs vore det önskvärt att det sätts in kompensatoriska åtgärder för de elever som lever i olika former av utsatthet.

Vidare saknas en analys och ett resonemang kring hur fjärr- och distansundervisning ska vara möjligt att genomföra i den anpassade grund- och gymnasieskolan, eftersom eleverna i många fall behöver stöd och omvårdnad av en vuxen under skoldagens alla moment och själva undervisningen i många fall sker genom praktiska arbetsmoment med stöd av pedagoger eller elevassistenter.

Barns rätt till information vid en samhällskris

Utredningen föreslår under kapitel 8.6 en ny bestämmelse om kommuners samordningsansvar inom sitt geografiska område för kommunikation och information beträffande verksamheter på skolområdet även ska avse fredstida kriser. Länsstyrelsen vill i sammanhanget särskilt påminna om barns rätt till information vid en

¹ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2021) *Handbok i kommunal krisberedskap* – 2. *Kommunala verksamheter – Förskola, grundskola och gymnasieskola*.

² <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/samlat-stod-till-kommuner/handbok-i-kommunal-krisberedskap/>

samhällskris och vikten av att den informationen anpassas utifrån målgruppens förutsättningar att tillgodogöra sig informationen. Det kan exempelvis behöva säkerställas tolkkompetens för att asylsökande barn och nyanlända ska kunna ta emot och förstå informationen.

Barns rätt till utbildning

I kapitel 7.3.1 framgår att kommunen ska sörja för att alla skolpliktiga barn som vistas där får föreskriven utbildning. Utredningen bör även förtydliga asylsökande barns rättigheter i den nya författningsregleringen. Asylsökande barn omfattas inte av skolplikten, däremot har de rätt att gå i skolan.

Utredningen behöver förtydliga huruvida barns åsikter beaktats

En av grundprinciperna i barnkonventionen är att barn och unga får komma till tals i alla frågor som rör dem. I kapitel 12.5 Konsekvenser för barn, elever, vårdnadshavare och skolans personal framgår inte om, och i så fall på vilket sätt, utredningen tagit del av barns åsikter och beaktat dessa i samband med utredningsarbetet alternativt varför det inte har funnits skäl att göra detta.

Behov av kompetensförsörjning

I kapitel 7.4 samt kapitel 8.4 föreslår utredaren en ny bestämmelse om att undervisningen i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå särskilt ska prioriteras inom de områden som har betydelse för samhällsviktig verksamhet. Länsstyrelsen vill särskilt belysa att det i sammanhanget är viktigt att ta tillvara på den kompetens som finns bland nyanlända. Exempelvis har Länsstyrelsen i ett återkommande särskilt nationellt statsbidrag kunnat stötta aktörer som vill underlätta för nyanlända, asylsökande eller skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet med erfarenhet av arbete inom hälso- och sjukvården eller utländsk vårdutbildning att kunna arbeta inom hälso- och sjukvården i Sverige. En annan viktig utbildning för att säkerställa och underhålla kompetens är yrkessvenska. Länsstyrelsen anser att utredningen behöver förtydliga vad som händer med yrkessvenska och andra yrkesutbildningar för nyanlända och övriga utrikes födda under kris och höjd beredskap.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tillförordnad länsöverdirektör Helena Remnerud med handläggare Olga Nilsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också beredskapsdirektör Mikael Jeppson och tillväxtdirektör Anna Conzen medverkat.